

ΘΕΜΑ

Ο τρόπος ζωής μιας οικογένειας, άλλοτε και τώρα

Α. ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ¹

ΤΑΞΗ : Ε' - ΣΤ'

ΑΦΟΡΜΗ

Κάποιο σχετικό θέμα που θα βρίσκεται στην επικαιρότητα ή κάποιο ζήτημα από την πραγματικότητα της σχολικής τάξης.

ΧΡΟΝΟΣ

Έξι περίπου εβδομάδες με εργασία στο σχολείο σε τακτική βάση και με κατ' οίκον προεργασία των μαθητών.

ΣΤΟΧΟΙ**Γενικοί στόχοι:**

Να εξεταστεί, να συζητηθεί και να αποτυπωθεί η διαφοροποίηση στις συνθήκες ζωής της οικογένειας:

- ▶ του σήμερα με το παρελθόν, και να αναδειχθεί η δυναμική που κρύβεται πίσω από τον μετασχηματισμό αυτό διαχρονικά
- ▶ της χώρας μας με άλλες χώρες (αλλά και ανάμεσα στις διαφορετικές περιοχές της χώρας μας), και να διαφανούν οι διαφορετικές κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες που την επηρεάζουν συγχρονικά.

Να εμπλακούν οι μαθητές σε ποικίλες γνωστικές διεργασίες, μέσω των χρησιμοποιούμενων διδακτικών/μαθησιακών τεχνικών/μεθοδολογιών όπως η μέθοδος project, ο καταιγισμός ιδεών, η χρήση πολλαπλών αναπαραστάσεων, η χρήση ιστοριογραμμών, χαρτών εννοιών κ.ά.

Μαθησιακοί στόχοι:

Στρέφονται γύρω από δύο άξονες:

- ▶ **Σε ποια σημεία** υπάρχει διαφοροποίηση.
Επιδιώκεται οι μαθητές να: εντοπίσουν, αναγνωρίσουν, καταγράψουν την διαφοροποίηση στη σύνθεση της οικογένειας, στους ρόλους των μελών, στις συνθήκες λειτουργίας της, σε κοινωνικές επιρροές (οικονομικοί & πολιτισμικοί παράγοντες, στερεότυπα, πρότυπα, ρόλοι φύλων).
- ▶ **Γιατί** συνέβη.
Επιδιώκεται οι μαθητές να ψηλαφίσουν ίσως και να αναδείξουν: αιτίες, συνθήκες, παράγοντες, επιρροές, συνέπειες, δυναμική, εξελίξεις, πισωγυρίσματα, ιδιομορφίες, πολιτισμική κληρονομιά, στερεότυπα, οικονομικούς παράγοντες ...

Δεξιότητες:

Επιδιώκεται οι μαθητές να:

¹ **Σημείωση:** Σε όλο το κείμενο χρησιμοποιείται το αρσενικό γένος (π.χ. οι μαθητές, ο εκπαιδευτικός, κ.ά.) χωρίς καμία πρόθεση αξιολογικής διάκρισης των φύλων, για να διευκολύνεται η ανάγνωση του κειμένου χωρίς να συναντώνται διαρκώς εκφράσεις που χρησιμοποιούν και τα δυο γένη (π.χ. οι μαθητές/τριες, ο/η εκπαιδευτικός, κ.ά.).

- ▶ αναζητούν, συλλέγουν, αξιολογούν και αξιοποιούν υλικό (μαρτυρίες, λογοτεχνικά κείμενα, φωτογραφικό, κινηματογραφικό, εικαστικό)
- ▶ διερευνούν και να καταγράφουν τη διαφοροποίηση (σταθμοί, μεταρρυθμίσεις)
- ▶ εξασκηθούν στη σύγκριση, στις δυνατότητες έκφρασης, σε τρόπους παρουσίασης (να αναπτύξουν την αναλυτική και συγκριτική σκέψη).

Ευρύτεροι κοινωνικοποιητικοί στόχοι:

Επιδιώκεται:

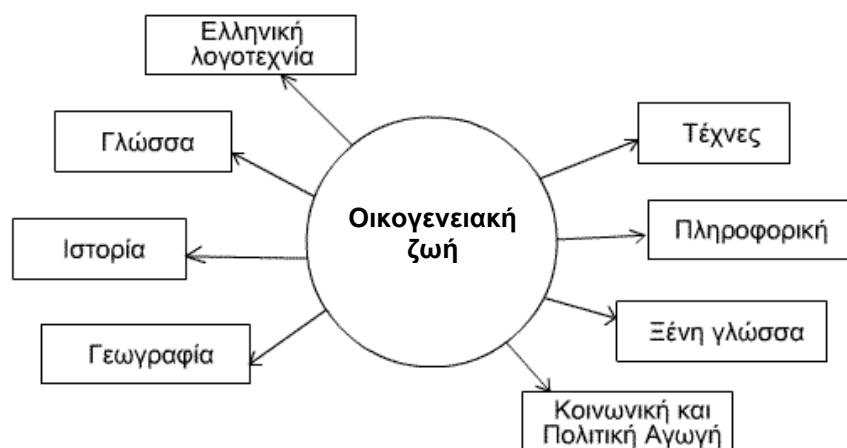
- ▶ Να αναπτυχθούν κοινωνικές δεξιότητες των μαθητών όπως η συνεργατικότητα, η συλλογική εργασία, η ευαισθητοποίηση των μαθητών σε κοινωνικά προβλήματα που επηρεάζουν και την οικογενειακή ζωή.
- ▶ Να εξοικειωθούν με ποικίλα εκφραστικά μέσα (επαφή με λογοτεχνικά και εικαστικά έργα, με ποικίλες μορφές του λόγου, ...)
- ▶ Να προσεγγίσουν τον επιστημονικό τρόπο εργασίας
- ▶ Να εξοικειωθούν με τις νέες τεχνολογίες

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ

Αναδεικνύονται σε πολλά σημεία της υλοποίησης του project, οι διαθεματικές έννοιες ομοιότητα και διαφορά (συγχρονικά και διαχρονικά σε πολλές περιπτώσεις), άτομο και σύνολο (μέλος και σύνολο οικογένειας), σύστημα (οικονομικό, εξουσίας...), μεταβολή (εξέλιξη και πρόοδος, αλλαγή ρόλων, αλλαγή επαγγελμάτων, μεταβολή συνθηκών υποδομής, μεταβολή αμφίεσης ...), αλληλεπίδραση (ιδεών, πολιτιστικών και πολιτισμικών στοιχείων, ...), πολιτισμός (έργα τέχνης,).

ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ και ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΠΕΔΙΩΝ

Με επίκεντρο το θέμα «Ο τρόπος ζωής μιας οικογένειας, άλλοτε και τώρα» που έχει επιλεγεί από το μάθημα «Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή» οι μαθητές θα αναλάβουν δραστηριότητες, με την αρωγή (και όπου χρειαστεί με την καθοδήγηση) του εκπαιδευτικού, και θα αναπτύξουν έννοιες και δεξιότητες αντλώντας από το περιεχόμενο άλλων μαθημάτων (ή επιστημονικών πεδίων) όπως φαίνεται στο επόμενο σχήμα.

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή

- ▶ Το περιεχόμενο του διαθεματικού σεναρίου αυτού καθεαυτού για την δυναμική που κρύβεται πίσω από τον μετασχηματισμό της οικογενειακής ζωής διαχρονικά και τις διαφοροποιήσεις που παρουσιάζει συγχρονικά σε διαφορετικούς τόπους.

- ▶ Στοιχειώδης επαγγελματικός προσανατολισμός. Αναγνώριση επαγγελμάτων και δραστηριοτήτων των μελών μιας οικογένειας στις σύγχρονες και παλιότερες μορφές της.
- ▶ Πολιτισμικές αξίες (αναγνώριση πολιτισμικών αξιών άλλων τόπων και άλλων εποχών).
- ▶ Υποχρεώσεις του κράτους (νεότερο νομοθετικό πλαίσιο, οικογενειακό δίκαιο)

Γλώσσα - Λογοτεχνία

- ▶ Ετυμολογική προέλευση και σχηματισμός λέξεων (οικογένεια, σύζυγοι ...).
- ▶ Αναζήτηση λαϊκού λόγου (παροιμίες, αινίγματα, κ.ά.) σχετικά με την οικογένεια.
- ▶ Πρώτη αναγνώριση, χαρακτηρισμός και ταξινόμηση ειδών λόγου (νομικός, καθημερινός, λαϊκός, δημοσιογραφικός, ποιητικός, ...).
- ▶ Αναζήτηση πληροφοριών και σχετικών στοιχείων σε κείμενα της ελληνικής λογοτεχνίας.

Ιστορία

Η οικογένεια στην αρχαιότητα, το βυζάντιο, την τουρκοκρατία, σε διάφορες στιγμές από την απελευθέρωση (1821) μέχρι τις μέρες μας. Στοιχεία αντλούνται από τα σχολικά εγχειρίδια προηγούμενων τάξεων, από αντίστοιχες ενότητες του υλικού που έχει εκπονηθεί από το Π.Ι. για την ευέλικτη ζώνη, από άλλες γραπτές πηγές, από το περιεχόμενο της εφαρμογής, από έργα τέχνης, λογοτεχνίας και κινηματογραφικές ταινίες.

Γεωγραφία

- ▶ Για ποιους τόπους βρέθηκαν στοιχεία (εικόνες, ζωγραφικοί πίνακες, άλλες πληροφορίες) για την εκεί δομή των οικογενειών.
- ▶ Εντοπισμός στο χάρτη των περιοχών αυτών (δεξιότητες ανάγνωσης χάρτη).

Τέχνες

- ▶ Αναζήτηση έργων τέχνης, εξοικείωση με μορφές των καλών και των εφαρμοσμένων τεχνών.
- ▶ Έκφραση με ζωγραφική αναπαραστάσεων των διαπραγματευόμενων εννοιών, όπως οικογένεια, προβλήματα στην οικογένεια, οικογενειακές στιγμές κ.ά.
- ▶ Έκφραση με δραματοποίηση των διαπραγματευόμενων καταστάσεων, όπως «διάλογος, συγκρούσεις και επίλυσή τους μέσα στην οικογένεια», «μια οικογένεια σε άλλο τόπο».

Ξένη γλώσσα

Αναζήτηση, επιλογή, επεξεργασία, απόδοση περιεχομένου, μετάφραση κειμένων από το διαδίκτυο ή ξενόγλωσσα βιβλία.

Πληροφορική

- ▶ Αναζήτηση στοιχείων από το διαδίκτυο.
- ▶ Σύνθεση κειμένων με χρήση επεξεργαστή κειμένου.
- ▶ Πιθανή ψηφιοποίηση (εφόσον διατίθεται σαρωτής) και επεξεργασία εικόνων με χρήση αντίστοιχου προγράμματος.
- ▶ Πιθανή σύνθεση παρουσίασης με χρήση κατάλληλου προγράμματος παρουσιάσεων (π.χ. Power Point).

Β. ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΠΡΩΤΗ ΦΑΣΗ (ενδεικτικός χρόνος - μια εβδομάδα)

Αφορμή

Η αφορμή μπορεί να δοθεί από ένα θέμα που θα βρίσκεται στην επικαιρότητα και ο εκπαιδευτικός μπορεί να προσκομίσει ένα φύλλο εφημερίδας και να διαβάσει το επίκαιρο σχετικό απόσπασμα.

Ενημέρωση από τον εκπαιδευτικό

Σύντομη παρουσίαση, του θέματος και της διαδικασίας. Παρουσίαση σχετικού υλικού και πρώτη επαφή των μαθητών με το αντικείμενο.

Χωρισμός σε ομάδες εργασίας - Προτεινόμενες ΟΜΑΔΕΣ

- ▶ Η οικογένεια στην Ελλάδα διαχρονικά (αρχαιότητα, βυζάντιο, τουρκοκρατία)
- ▶ Η οικογένεια σε άλλες χώρες σήμερα
- ▶ Αλλαγές στην οικογένεια σε αστικό - ημιαστικό περιβάλλον
- ▶ Αλλαγές στην οικογένεια σε αγροτικό - νησιωτικό περιβάλλον
- ▶ Προβλήματα στη σύγχρονη οικογένεια - Επίλυση συγκρούσεων
- ▶ Ομάδα υποστήριξης (πληροφορική)

ΔΕΥΤΕΡΗ ΦΑΣΗ (ενδεικτικός χρόνος - δυο εβδομάδες)

Ανάλυση

Οι μαθητές ανά ομάδες αναζητούν και συλλέγουν στοιχεία. Εντοπίζουν, καταγράφουν και αποδελτιώνουν πληροφορίες, μαρτυρίες και οπτικό υλικό.

Αν επιλεγεί να υπάρχει έκφραση με ζωγραφική ή δραματοποίηση, αυτή ξεκινάει από αυτή τη φάση και συνεχίζεται και στην επόμενη.

ΤΡΙΤΗ ΦΑΣΗ (ενδεικτικός χρόνος - δυο εβδομάδες)

Σύνθεση - Αναζήτηση αιτίων

- ▶ Μετά την ανάλυση ακολουθεί η **σύνθεση**, όπου κατά θέμα, οι ομάδες συγκρίνουν, επιλέγουν, αξιολογούν και συνθέτουν τα στοιχεία τους για κάθε αντικείμενο, με στόχο τη δημιουργία σχετικών κειμένων για την παρουσίαση.
- ▶ Γίνεται η τελική συνθετική διεργασία με το υλικό που δημιούργησαν οι ομάδες. Όλες οι ομάδες αλληλοενημερώνονται και η δουλειά της καθεμιάς επηρεάζεται από τις υπόλοιπες.
- ▶ Εργάζεται συλλογικά όλη η τάξη (συμπεριλαμβάνονται τεχνικές καταιγισμού ιδεών).

ΤΕΤΑΡΤΗ ΦΑΣΗ (ενδεικτικός χρόνος - μια εβδομάδα και συμμετοχή σε ανεξάρτητες εκδηλώσεις)

Παρουσίαση

Συγκροτείται το υλικό που θα παρουσιαστεί.

Η παρουσίαση περιλαμβάνει γενικά στοιχεία για το θέμα, τα στοιχεία των μελών της ομάδας, στοιχεία και φωτογραφίες από την πορεία της δουλειάς και παρουσίαση των αποτελεσμάτων όλης της προσπάθειας.

Δυνατότητες παρουσίασης (επιλέγονται κάποιοι από τους παρακάτω τρόπους εφόσον παρέχεται η αντίστοιχη δυνατότητα)

- ▶ Συμμετοχή σε σχολική εκδήλωση για το τέλος της χρονιάς.
- ▶ Ανάρτηση ενημερωτικού υλικού στον πίνακα ανακοινώσεων του σχολείου.

- ▶ Συμμετοχή σε σχολική έκδοση (ετήσιο λεύκωμα, εφημερίδα, περιοδικό).
- ▶ Ανάρτηση ενημερωτικού υλικού στην ιστοσελίδα του σχολείου.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

- ▶ Διαρκής διαμορφωτική αξιολόγηση καθ' όλη τη διάρκεια της εργασίας.
- ▶ Εσωτερική αξιολόγηση μετά την ολοκλήρωση με συζήτηση στην ομάδα εργασίας.

Προς τον εκπαιδευτικό

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να ωθήσει να εμπλακούν οι μαθητές σε ποικίλες γνωστικές διεργασίες, μέσω των χρησιμοποιούμενων (σύμφωνα εν μέρει με τις προσωπικές του επιλογές και ανάλογα με τη συγκεκριμένη κάθε φορά τάξη) διδακτικών/μαθησιακών τεχνικών/μεθοδολογιών όπως η μέθοδος project, ο καταιγισμός ιδεών, η χρήση πολλαπλών αναπαραστάσεων, η χρήση ιστοριογραμμών, χαρτών εννοιών κ.ά.

Μπορεί να υπενθυμίσει στους μαθητές (με στόχο να προκαλέσει συζήτηση και προβληματισμό) για το ότι οι αλλαγές στην οικογένεια συνδέονται και με την αλλαγή των εργασιακών ηθών μετά από τη βιομηχανική επανάσταση. Μπορεί ακόμη να συνδέσει τις μεταβολές στη δομή των οικογενειών (και) με την αύξηση της κινητικότητας ανθρώπων και ιδεών (και λόγω τουρισμού) αλλά ακόμη να θέσει για συζήτηση το θέμα της εργασίας από απόσταση και τις πιθανές συνέπειές της στην οικογενειακή συνοχή.

Γ. ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Υλικό της εφαρμογής που μπορεί να αξιοποιηθεί:

Με λίγα λόγια και Χρονολόγιο

Εντοπίστε όλες τις σχετικές αναφορές, ανάλογα με τη θεματολογία του project.

Ασκήσεις και Δραστηριότητες

Από τη Ε' τάξη

ΕΝΟΤΗΤΑ: Η Οικογένεια

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- ▶ Φτιάξε οικογένειες

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- ▶ Η οικογένεια στην Οδύσσεια
- ▶ Η οικογένεια με τα μάτια των καλλιτεχνών
- ▶ Βαθμοί συγγένειας
- ▶ Ποιες είναι οι ρίζες σου

ΕΝΟΤΗΤΑ: Το Σχολείο, Εκκλησία, Ομάδες

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- ▶ Το σχολείο άλλοτε και τώρα

ΕΝΟΤΗΤΑ: Κοινότητα-Δήμος

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- ▶ Επαγγέλματα, παλιά και τώρα στον τόπο μου

ΕΝΟΤΗΤΑ: Έθνος και κράτος

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- ▶ Τα τέσσερα σκαλοπάτια στη ζωή σου

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- ▶ Δυο πατρίδες

ΕΝΟΤΗΤΑ: Άτομο και διεθνής κοινότητα

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- ▶ Σκληρές συνθήκες ζωής στην παιδική ηλικία

Από τη ΣΤ' τάξη

ΕΝΟΤΗΤΑ: Η οικογένεια στην Ελλάδα

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- ▶ Ο αριθμός των μελών στην οικογένεια μειώνεται
- ▶ Προβλήματα σύγχρονης οικογένειας

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- ▶ Μια θεία σου παντρεύεται
- ▶ Δομημένο περιβάλλον χτες και σήμερα

ΕΝΟΤΗΤΑ: Οργάνωση δήμων και κοινοτήτων

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- ▶ Κατανομή πληθυσμού
- ▶ Δυσκολίες στην πόλη
- ▶ Δυσκολίες στο χωριό

ΕΝΟΤΗΤΑ: Οργάνωση και λειτουργία του κράτους

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- ▶ Χωρίς δουλειά
- ▶ Ποιος φταίει

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- ▶ Μετανάστευση

ΕΝΟΤΗΤΑ: Το Άτομο και η Διεθνής Κοινότητα

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- ▶ Δικαίωμα στη ζωή - Παιδί, οικογένεια, μόρφωση - Παιδί και κράτος πρόνοιας
- ▶ Πρόσφυγες και μετανάστες

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- ▶ Πολυκατοικία
- ▶ Σαλίνα, το κορίτσι από το Μπαγκλαντές

Βιβλιοθήκη - Κείμενα

Κυρίως τα κείμενα

«Η νέα οικογένεια» και

«Ταροιμίες»

και συμπληρωματικά

τα κείμενα του ΚΕΘΕΑ,

οι διακηρύξεις ΟΗΕ και Unicef,

και τα κείμενα «Του νεκρού αδελφού», «Το νησί των Φαιάκων», «Η Βαγγελίτσα» και «Ο κάβουρας και η μάνα του».

Βιβλιοθήκη - Εικόνες

Κατηγορίες εικόνων της εφαρμογής που μπορεί να αξιοποιηθούν: κυρίως «οικογένεια», «παιδιά» και δευτερευόντως «επαγγέλματα» και «δήμος»

Έντυπο υλικό

Για λογοτεχνικά κείμενα (ειδικά αν δεν υπάρχει σχολική βιβλιοθήκη), μπορεί ο εκπαιδευτικός να ανατρέξει αρχικά στα Ανθολόγια του Δημοτικού σχολείου, τόσο τα τρέχοντα όσο και τις προηγούμενες σχετικές εκδόσεις.

Η ειδησεογραφία από εφημερίδες συχνά δίνει επίκαιρο υλικό και αποτελεί πηγή υλικού που προκαλεί το ενδιαφέρον των μαθητών. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να ασκήσει τους μαθητές στο διαχωρισμό της είδησης από την άποψη του συντάκτη ενός άρθρου.

Εντελώς ενδεικτικά μπορεί να αξιοποιηθεί (εφόσον είναι προσιτή η προμήθειά της) από τους μαθητές η έκδοση «1000 families»², που περιέχει οικογενειακά πορτραίτα από οικογένειες από όλο τον κόσμο. Οι μαθητές μπορούν να διακρίνουν διαφοροποιήσεις στον αριθμό των μελών, στην ένδυση, το επίπεδο διαβίωσης κ.ά. που ισχύουν συγχρονικά σε διαφορετικές περιοχές του πλανήτη. Επίσης μπορεί να βοηθήσει με τον ίδιο τρόπο η έκδοση «Τα παιδιά του κόσμου»³ της Unicef.

Σε **ελληνικές ταινίες**, μπορείτε να βρείτε πολλά στοιχεία από τη ζωή της ελληνικής οικογένειας προηγούμενων δεκαετιών σε διαφορετικές περιοχές (αστικές, αγροτικές, πλούσιες, φτωχές, ...) της Ελλάδας.

Πηγές στο διαδίκτυο (πρέπει ο εκπαιδευτικός να χρησιμοποιήσει από πριν μόνος τις ιστοσελίδες αυτές ώστε να εξοικειωθεί με τις ιδιαιτερότητές τους).

² Uwe Ommer, *1000 families, the family album of planet earth*, Taschen editions

³ Barnabas & Annabel Kindersley, *Τα παιδιά του κόσμου*, μετάφραση Μαρία Ακριβάκη, έκδοση ΔΟΛ (σε συνεργασία με τη Unicef), 1999 (πρώτη έκδοση Λονδίνο 1995, εκδ. Dorling-Kindersley)

- α) Εντοπίστε τις πιο κατάλληλες από τις συνδέσεις που προτείνονται στις «Πηγές» της αντίστοιχης ενότητας της εφαρμογής.
- β) Χρησιμοποιείτε μια μηχανή αναζήτησης (π.χ. Google στη διεύθυνση <http://www.google.com.gr>), χρησιμοποιώντας ως λέξεις κλειδιά τα θέματα που ασχολείσθε, για να εντοπίσετε επιπλέον πληροφορίες, σε νεότερες καταχωρήσεις στο διαδίκτυο.
- γ) Αξιοποιείτε υλικό από τις ιστοσελίδες των ελληνικών εφημερίδων που μπορείτε να τις βρείτε συγκεντρωμένες μέσω της θεματικής πύλης <http://www.mme.gr>.
- δ) Αξιοποιείτε υλικό από τις ηλεκτρονικές εγκυκλοπαίδειες, ενδεικτικά (στα αγγλικά):
- ▶ Encarta (<http://encarta.msn.com>)
 - ▶ Britannica (<http://www.britannica.com>).

Πρέπει να επισημανθεί ότι το διαδίκτυο είναι μια δυναμικά διαρκώς εξελισσόμενη και μεταβαλλόμενη δομή, όπου διαρκώς εμφανίζονται νέοι αξιόλογοι τόποι ενημέρωσης και πληροφόρησης ενώ σε άλλους που δεν ενημερώνονται τακτικά, το περιεχόμενό τους απαξιιώνεται. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να ελέγχει την εγκυρότητα των πληροφοριών που συλλέγονται από το διαδίκτυο, με αρχικό κριτήριο την αξιοπιστία του φορέα που παρέχει την πληροφόρηση.